

Sjøfuglregistreringer langs kysten av Buskerud 2009

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Buskerud

Rugende ærfugl på Ramvikholmen 2009. Foto: Tonny Andersen

*Tonny Andersen, Erland T. Tollefsen og
Håkon Bergø*

Sammendrag

Siden 1974 har det foregått regelmessige tellinger av hekkende sjøfugl i indre og midtre deler av Oslofjorden. Disse tellingene har inkludert samtlige sjøfuglkolonier i Buskerud. Frem til 1999 hadde Geir Andersen og Morten Bergan ansvaret for disse tellingene. I løpet av dette året overtok Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avd. Buskerud ansvaret for tellingene i koloniene som ligger ved Breidangen – utenfor Hurumlandet.

Denne rapporten oppsummerer resultatene av tellingene i Breidangendelen av Buskerud i 2009, som ble gjennomført av Tonny Andersen, Erland Tollefsen, Håkon Bergø og Beate Aase Heidenreich. Ansvarlig for gjennomføringen av tellingene er NOF avd. Buskerud.

Årets tellinger viste totalt 1142 hekkende par innenfor de fem inventerte lokalitetene. Dette er totalt sett svært likt forrige telling i 2007 hvor 1128 par ble registrert.

Begrenset til de forskjellige lokalitetene er det forøvrig større og mindre forandringer.

På lokalitetene Ertsvikskjær og Ramvikholmen har bestandene gått kraftig ned. Ertsvikskjær har siden 2001 mer enn halvert sin bestand, mens Ramvikholmens bestand i samme tidsrom er redusert med nesten tre fjerdedeler, og nesten kan regnes som utgått som sjøfugl koloni.

For Vealøs og Tofteholmen er totalbestanden relativt stabil, og innenfor det som er normalen de siste ti åra.

Mølen er områdetets største sjøfuglkoloni og huser halvparten av alle registrerte hekkende par. Det er fjerde telling på rad hvor kolonien på Mølen er områdetets største. Dette understreker betydningen av en god forvaltning av denne utsatte hekkeplassen. Spesielt viktig er det at Mølenes sydspiss forvaltes ut i fra at denne innehar Breidangens største koloni av fiskemåke og makrellterne og samtidig ligger mest utsatt til for forstyrrelser fra øyas fritidsbåtturisme. Bedret merking av områder med ferdselsrestriksjoner er et tiltak som bør vurderes.

Tonny Andersen

Innhold

SAMMENDRAG	2
1 INNLEDNING	4
1.1 OMRÅDEBESKRIVELSE	4
1.2 METODIKK	4
2 RESULTATER	5
2.1 LOKALITETSVIS OVERSIKT	5
<i>Tabell 1 viser en lokalitetsvis oversikt over hekkende sjøfugl funnet i området i 2009</i>	5
<i>Tabell 2 gir en samlet artsvis oversikt over samtlige år med registreringer i området</i>	6
2.2 DEN SAMLEDE BESTANDEN AV HEKKENDE PAR SJØFUGL I BREIDANGEN	6
2.3 UTVIKLINGEN AV DE MEST TALLRIKE MÅKENE	7
2.4 LOKALITETSOMTALER	7
<i>Ertsvikskjær</i>	7
<i>Mølen</i>	7
<i>Ramvikholmene</i>	7
<i>Tofteholmen</i>	8
<i>Vealøs</i>	8
2.5 ARTSOMTALER	8
<i>Grågås</i>	8
<i>Hvitkinngås</i>	8
<i>Gravand</i>	8
<i>Ærfugl</i>	9
<i>Siland</i>	9
<i>Stokkand</i>	9
<i>Tjeld</i>	10
<i>Fiskemåke</i>	11
<i>Gråmåke</i>	12
<i>Sildemåke</i>	12
<i>Svartbak</i>	12
<i>Makrellterne</i>	13
.....	13

1 Innledning

1.1 Områdebeskrivelse

Denne rapporten omfatter tellinger som er gjennomført i kystområdene langs Buskeruds del av Breidangen, det store bassenget innerst i Ytre Oslofjord. Totalt er fem lokaliteter undersøkt.

1.2 Metodikk

Årets tellinger ble gjennomført etter de samme metoder og prinsipper som tidligere. Lokalitetene beskrevet i rapporten ble inventert 21. mai 2009.

I store kolonier går minst to tellere i land og teller antall reir med egg og/eller unger. I store stormåkekolonier teller tellerne hver sine, avgrensede områder av kolonien. I små eller oversiktlige kolonier (f.eks. i bergvegger og skråninger) teller vi rugende fugler fra båt.

I stormåkekolonier lar reirene seg gjerne ikke artsbestemme. Der blir alle stormåkenes reir talt opp under ett og fordelt på de tre stormåkeartene etter den relative forekomsten av voksne fugler av disse artene. Dette kan forskyve det relative forholdet i bestandsestimatet mellom spesielt gråmåke og sildemåke noe, i mindre grad svartbak (fordi vi normalt klarer å skille svartbakens rede fra de to andre artene). Det er imidlertid samme usikkerhet ved hver telling, og så lenge samme metodikk brukes, vil man kunne se en trend ut fra resultatene fra år til år.

De heldekkende tellingene er lagt til omkring 20.05., i tida rett før klekkingen starter for fullt i hettemåke- og gråmåkekoloniene. På den måten gjør vi svært liten skade når vi beveger oss i koloniområdet.

En ulempe ved den valgte telledatoen er at vi ikke får med oss alle par som allerede har mislyktes med hekkingen, eller som allerede har klekket og forlatt området (ender og gjess).

En annen ulempe er at vi ikke får med oss par som ennå ikke har lagt egg, dvs. storparten av makrellternebestanden, en vesentlig del av fiskemåkebestanden og en mindre del av sildemåkebestanden.

Metoden som er brukt er et kompromiss mellom kravet til nøyaktighet, budsjetter og ønsket om å forstyrre sjøfuglene minst mulig.

Foruten å gjøre reiretelling, telles også alle klekte kull på sjøen. Klekte kull er i tabellene henført til nærmeste navnsatte lokalitet. Eksakt hekkeplass er som regel ikke kjent. Hos enkelte arter, spesielt blant vadere, er det svært vanskelig og tidkrevende å lokalisere reiret. Her blir hekkeatferd som varsling, engstelig oppførsel og avledende manøvrer brukt som kriterier.

2 Resultater

Tellingene viser at det totalt ble registrert 1142 hekkende par sjøfugl i Breidangen i 2009. Dette er en svak økning i forhold til foregående telling i 2007 hvor det ble registret 1128 par.

2.1 Lokaltetsvis oversikt.

Tabell 1 viser en lokalitetsvis oversikt over hekkende sjøfugl funnet i området i 2009.

Tabell 1. Resultater av sjøfugltellingene i 2009.

Sjøfuglregistreringer langs kysten av Buskerud, Resultater 21. Mai 2009						
Arter	Lokalitet					Antall hekkinger pr. art
	Ertsvikskjær	Mølen	Ramvik holmen	Tofteholmen	Vealøs	
<i>Knoppsvane</i>	1				1	2
<i>Kanadagås</i>	2					2
<i>Grågås</i>		1		1	3	5
<i>Hvitkinngås</i>					3	3
<i>Gravand</i>						0
<i>Ærfugl</i>	43	27	26	40	31	167
<i>Siland</i>						0
<i>Stokkand</i>						0
<i>Strandsnipe</i>						0
<i>Sandlo</i>						0
<i>Tjeld</i>	2	7	1	3	1	14
<i>Hettemåke</i>						0
<i>Fiskemåke</i>	1	226		2	3	232
<i>Gråmåke</i>	4	156	2	103	80	345
<i>Sildemåke</i>	1	143		40	160	344
<i>Svartbak</i>	3	7		3	5	18
<i>Makrellterne</i>		9		1		10
Hekkinger pr. lokalitet	57	576	29	193	287	
Totalt antall hekkinger i Breidangen						1142

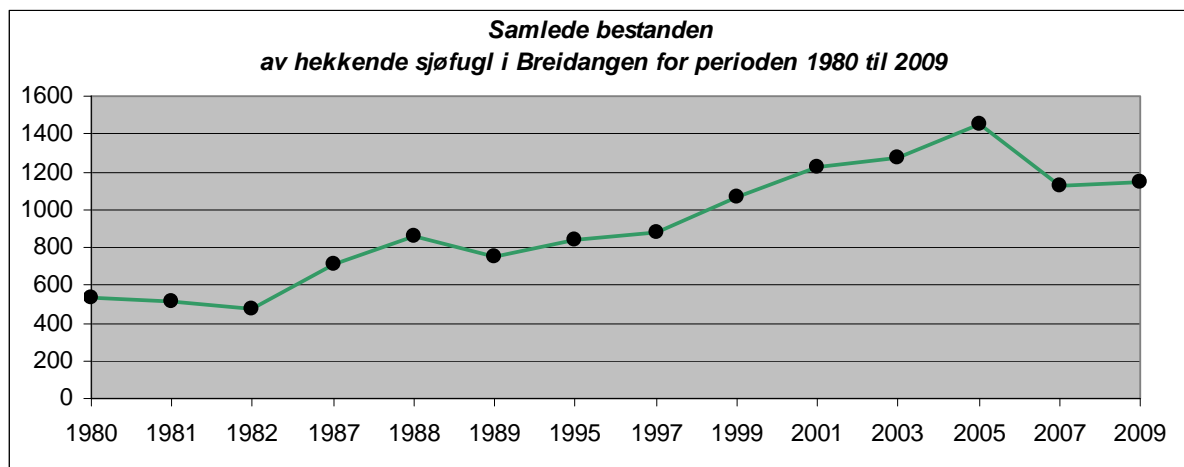
Tabell 2 gir en samlet artsvis oversikt over samtlige år med registreringer i området.

Tabell 2. Samlede resultater av sjøfugltellingene i Breidangen (Buskeruddelen) i Oslofjorden 1974-2007.

År	Hettennåke	Fiskenåke	Gråmåke	Sildemåke	Svarbak	Makrellterne	Stokkand	Ærfugl	Siland	Gravand	Kanadagås	Grågås	Hvitkinggås	Knoppsvane	Tjeld	Strandsnipe	Sandlo	Totalt	
1974	1	83		39	0	5					0	0		0					128
1980	16	237	107	113	1	43		2			0	0		0	10				529
1981	60	275	60	81	0	30		3			0	0		0	7				516
1982	15	223	112	84	1	24		1			0	0		0	10				470
1987	96	213	228	119	4	25	1	14			0	0		0	12				712
1988	43	226	313	176	6	19	0	64			0	0		0	12				859
1989	24	189	277	158	6	7	0	78			0	0		0	16				755
1995	0	99	395	231	10	1	1	83			4	1		1	12				838
1996	0					10								1					11
1997	0	113	519	115	15	3	0	83	15	2	1	2	0	0	12	0			880
1999	0	124	456	338	5	0	0	116	0	0	3	0	0	0	23	0	0		1065
2001	1	140	581	277	24	18	0	161	0	0	3	0	1	2	14	2	0		1224
2003	0	336	481	231	8	43	1	157	3	1	2	0	1	2	13	0	0		1279
2005	76	370	553	269	18	14	0	110	11	0	4	0	2	2	20	1	0		1450
2007	3	229	403	300	11	15	1	146	0	0	0	2	2	2	11	2	1		1128
2009	0	232	345	344	18	10	0	167	0	0	2	5	3	2	14	0	0		1142

2.2 Den samlede bestanden av hekkende par sjøfugl i Breidangen

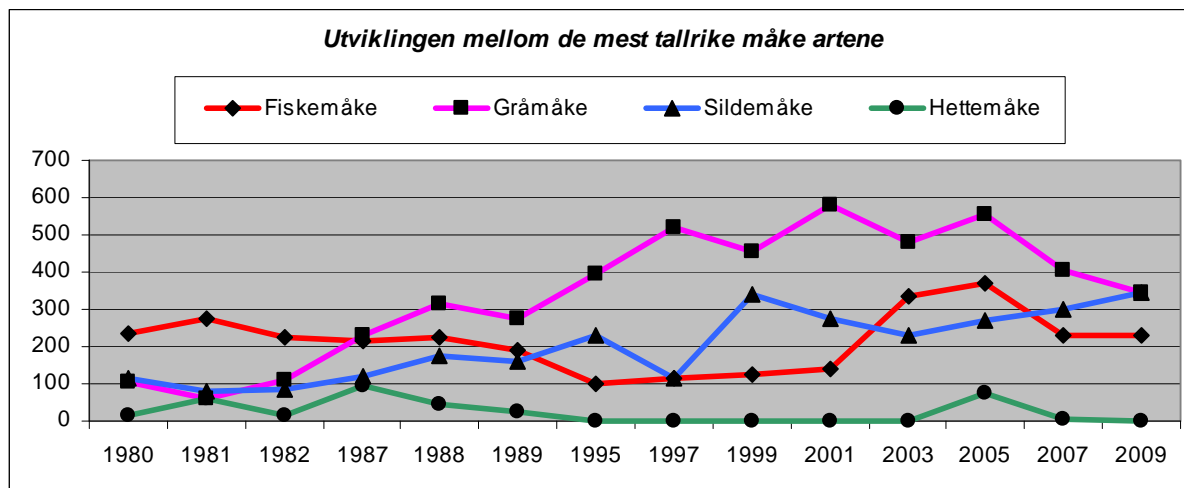
Den samlede bestanden av hekkende par sjøfugl i området har vist en økende tendens fra tellingene i 1980 frem til 2005. Tellingene i 2009 viste et stabilt antall hekkende par i forhold til foregående telling.

Figur 1. Utviklingen av sjøfuglbestanden i Breidangen 1980-2009.

2.3 Utviklingen av de mest tallrike måkene.

Gråmåke har i en årrekke vært området mest tallrike sjøfuglart. Med de siste års nedgang i bestanden og totalt 345 par i 2009 for gråmåke er det overveiende sannsynlig at sildemåkens flerårige positive trend og med 344 registrerte par i 2009 vil overta som området mest tallrike i nær fremtid.

Figur 2. Utviklingen av de mest tallrike måkeartene i Breidangen 1980-2009.

2.4 Lokalitetsomtaler

Ertsvikskjær

57 hekkende par er laveste resultatet på mange år på Ertsvikskjær. Dette er mer enn en halvering siden toppåret 2005. Hovedårsaken til dette er nedgangen i hekkende gråmåke her, med kun 4 par, noe som er 65 par færre enn i 2005. Ærfugl er nå den dominerende arten for stedet, og bestanden er stabil med 43 par. Nytt for området er 2 par kanadagås som ble registrert med kull på sjøen. Totalt hekket syv arter her.

Mølen

Sjøfuglkolonien på Mølen var i 2009 den desidert største i Breidangen, med totalt 576 hekkende par. Med en økning på 110 par siden forrige telling, var denne eneste koloni med markant positiv trend for området. Økningen var størst for sildemåke, mens det var mindre forandringer blant de andre artene, av de åtte som totalt ble funnet hekkende. Hettemåke er igjen borte som hekkefugl, etter comebacket i 2005 med 76 par..

Mølen utmerker seg fortsatt som en av Breidangen viktigste hekkeplasser for sjøfugl.

På sydspissen ligger den desidert største fiskemåkekolonien med 226 par. Her ligger også størsteparten av makrellternebestanden, mens østsiden huser den største stormåke kolonien for hele området med 156 par gråmåke, 143 par sildemåke og 7 par svartbak.

Ramvikholmene

Med kun 29 hekkende par er det et resultat godt under gjennomsnitt for Ramvikholmene. Ærfugl, med 26 par er nå den dominerende arten her, og kun to andre arter ble i tillegg registret hekkende her, gråmåke med 2 par og tjeld 1 par. Dette lave tallet er en trend som har vist seg den siste tiden for Ramvikholmen. Tilbake i 2001 hadde for eksempel øya en bestand på 110 hekkende par.

Tofteholmen

Totalt 193 hekkende par sjøfugl på øya er et resultat som viser en svak nedgang i forhold til tidligere tellinger. Øya er i hovedsak en stormåkekoloni, med 103 par gråmåke, som er den dominerende arten på øya. Sildemåke har 40 par og ærfugl 40 par. Totalt ble det funnet 8 hekkende sjøfuglarter.

Vealøs

Hekkebestanden på Vealøs hadde også en svak nedgang i antall hekkende par, men kolonien er fortsatt av meget betydelig størrelse med 287 hekkende par i 2009. Det er gråmåke og sildemåke som utgjør den største andelen av bestanden, med henholdsvis 80 og 160 par. Øya huser også områdets største Gåsebestand med 3 par grågås og 3 par hvitkinngås. Ni sjøfuglarter ble totalt funnet hekkende her.

Sjøfugl utenfor Mølen. Foto Tonny Andersen.

2.5 Artsomtaler

Knoppsvane

To par ble funnet hekkende, hvorav et par hekket på Vealøs og et par på Ertsvikskjær. Arten er stabil i området, og begge parene har hekket på samme plass i flere år.

Kanadagås

Arten har hatt en liten, varierende bestand. To par ble registrert hekkende i området i 2009. Begge parene ble registrert på Ertsvikskjær, hvorav det ene paret på øya mens det andre hadde kull på sjøen.

Grågås

Totalt fem grågåspar ble funnet hekkende i området. Dette er høyeste antall i tellingenes historie. Et par hekket på Mølen, et par på Tofteholmen, mens tre par hadde tilhold på Vealøs.

Hvitkinngås

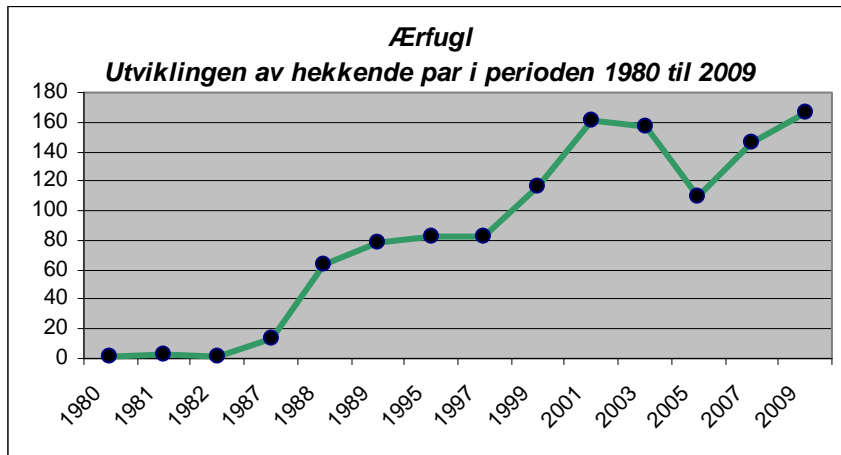
Tre hekkende par ble registrert i 2009, alle i kolonien på Vealøs. Det ser nå ut til at arten er blitt et fast innslag som hekkefugl i Breidangen, og bestanden har økt gradvis siden første par ble registrert i 2001 på samme sted.

Gravand

Totalt ble tre par sett av arten under tellingene, men uten grunnlag for å bekrefte de som hekkende par.

Ærfugl

Bestanden av ærfugl ser ut til å holde seg stabilt høy, med 167 hekkende par i 2009. Av grafen i figur 3 ser vi at ærfuglbestanden har nådd en ny maksimalregistrering.

Figur 3. utviklingen i ærfuglbestanden i Breidangen 1980-2009.

Siland

Arten er vanlig å se i området som par og i større ansamlinger. Arten starter hekkingen seint og lar seg derfor ikke registrere som hekkende art under denne tellingen.

Stokkand

Noen få enkeltindivider og par ble observert i området, men ingen ble registrert hekkende eller med hekkeatferd..

Strandsnipe

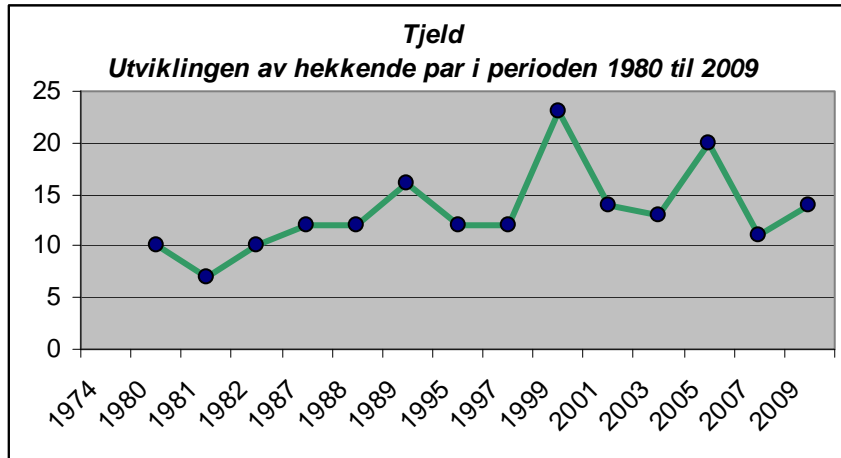
Ingen par ble registrert hekkende eller med hekkeatferd under årets tellinger. Arten har normalt noen par innenfor området og kan være underrapportert da det er svært tidkrevende å lete opp reiret.

Sandlo

Arten ble ikke observert i området under årets tellinger.

Tjeld

14 hekkende tjeldpar ble funnet i 2009, og dette er en liten økning fra forrige telling. Tjeldens reir kan være svært vanskelig å oppdage, men den har ofte en svært høylytt og intens atferd ved opphold i nærheten av reiret. Atferden gir derfor en god indikasjon på hekking. Arten ser ut til å ha en stabil hekkebestand innefor området.

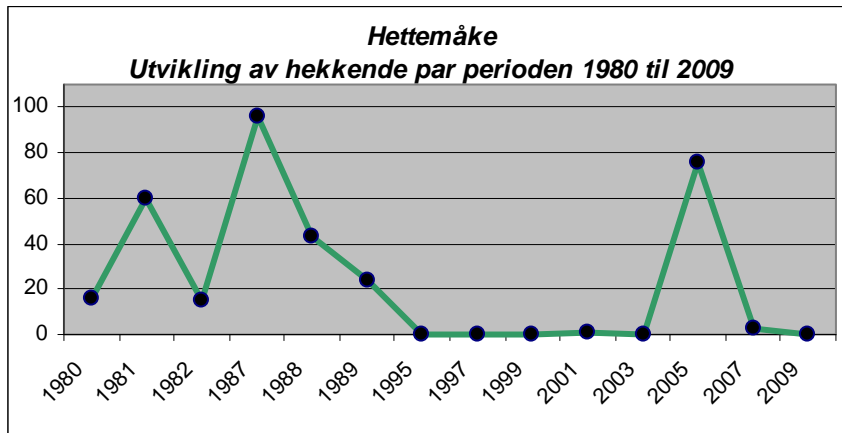
Figur 4. utviklingen i tjeldbestanden i Breidangen 1980-2009.

Tjeldens reir er ofte svært vanskelig å få øye på. Det er som oftest bare en liten fordypning i det eksisterende underlaget i strandkanten. Foto: Beate Aase Heidenreich.

Hettemåke

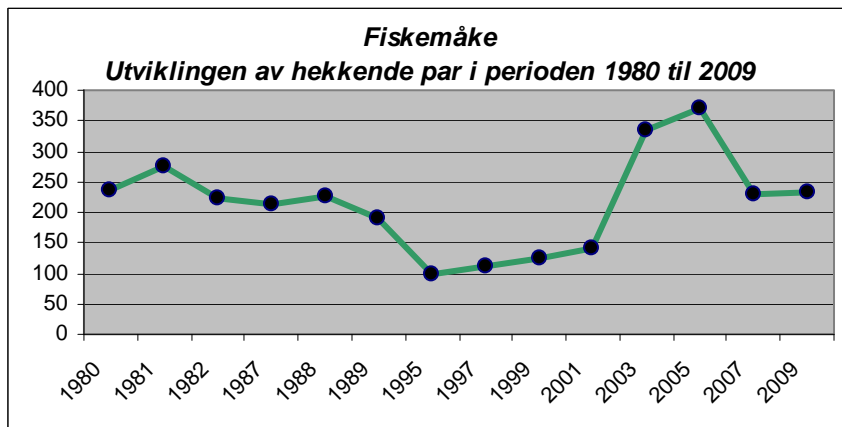
Utviklingen over tid har vært svært dårlig for hettemåke, noe figur 5 viser. Årets telling viste ingen hekkende par hettemåke. Etter comebacket i 2005 med 76 par falt registrerte par til kun 3 i 2007, og den er nå helt borte fra området som hekkefugl igjen.

Figur 5. utviklingen i hettemåkebestanden i Breidangen 1980-2009.

Fiskemåke

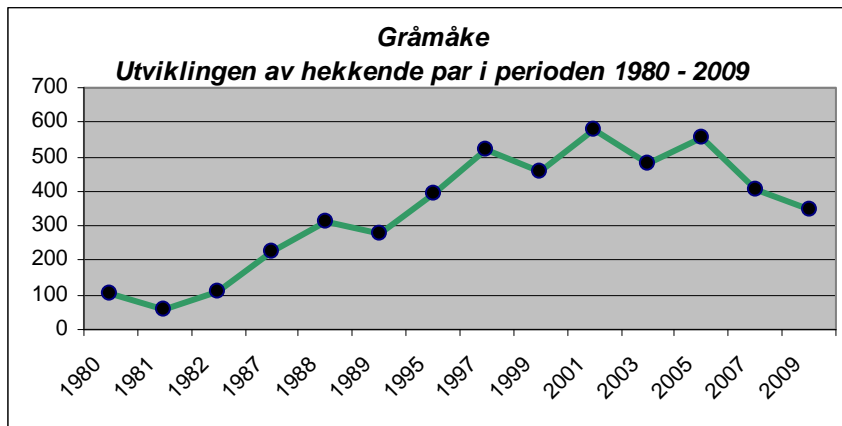
232 par ble registrert i 2009 og dette er svært likt forrige telling. Hovedandelen av bestanden hekker på Mølens sydspiss med 226 par, mens det er et fåtall par spredt på de andre koloniene bortsett fra Ramvikholmen. I forhold til utviklingen over tellingenes historie, ser vi at årets tall ligger på et gjennomsnittlig nivå for området.

Figur 6. utviklingen i fiskemåkebestanden i Breidangen 1980-2009.

Gråmåke

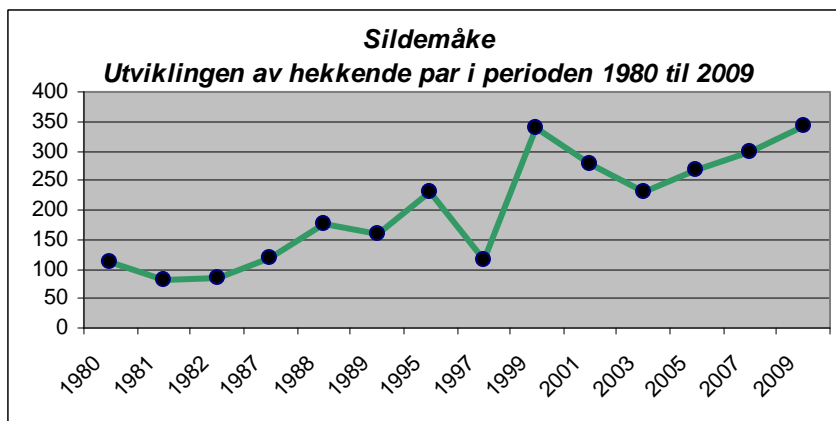
Det ble registrert en fortsatt nedgang av gråmåke i området. Totalt ble 345 par registrert hekkende. Mølen har den største bestanden med 156 par, fulgt av Tofteholmen med 103 og Vealøs med 80 par.. Gråmåke har i en årrekke vært områdets mest tallrike sjøfuglart. Med de siste års nedgang i bestanden er det overveiende sannsynlig at sildemåkenes flerårige positive trend, og med 344 registrerte par i 2009, vil overta som områdets mest tallrike i nær fremtid.

Figur 7. utviklingen i gråmåkebestanden i Breidangen 1980-2009.

Sildemåke

Sildemåkebestanden viste, som eneste måkeart i området, en liten økning. Bestanden på Vealøs er den største for arten i området, og huser omtrent halvparten av de registrerte 344 hekkende par.

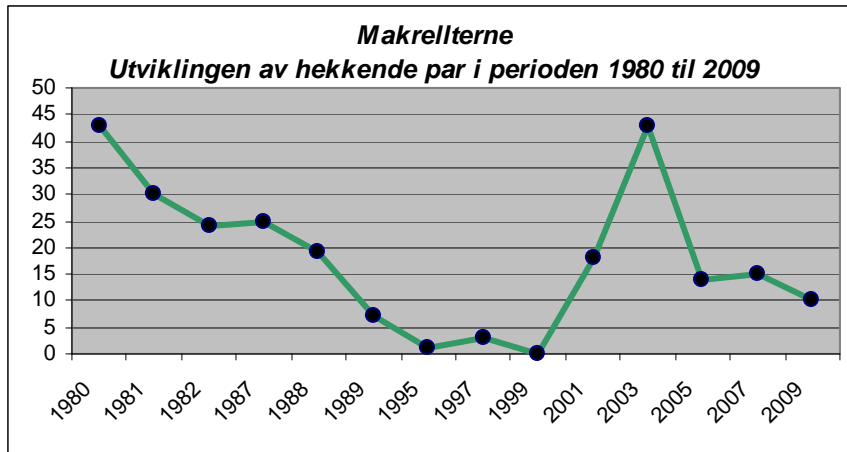
Figur 8. utviklingen i sildemåkebestanden i Breidangen 1980-2009.

Svartbak

Det ble registrert 18 hekkende par under tellingene i 2009. Dette ligger omtrent på samme nivå som tidligere registreringer. Arten opptrer ikke i samme antall som sine slektninger gråmåke og sildemåke, men hekker gjerne fåtallig og spredt innenfor de samme stormåkekoloniene.

Makrellterne

Det ble kun funnet 10 par hekkende makrellterne under årets tellinger, et antall som er relativt lavt for arten i tellingenes historie. Mølen var den klart viktigste lokaliteten for denne sårbare arten. Mens kun ett enslig par ble registrert på Tofteholmen.

Figur 9. utviklingen i makrellternebestanden i Breidangen 1980-2009.

Telling i stormåke koloni på Mølen. Foto: Beate Aase Heidenreich.